

Nyílt vagy zárt kérdések – Módszertani szempontok

A kognitív és affektív tanulási terület ismereteinek értékelésére a szóbeli vagy írásbeli feladatok közül a tesztek a hagyományosan alkalmazott megoldások. A tesztek hátránya ugyanakkor, hogy nem vagy alig biztosítanak teret a magasabb rendű gondolkodási műveleteknek, ráadásul nem egyértelmű, hogy az adott választ csak tippelte a tanuló, vagy valódi megértés van a válasz mögött. A zárt kérdések egyetlen helyes megoldásra, tudáselemre vonatkozóan elsősorban a felidézésre, emlékezetre támaszkodnak. A fogalmi meghatározások, évszámok, nevek felidézése, szabályok elmondása tipikus példái az ilyen típusú kérdésekre adott válaszoknak. Például: Sorold fel, hogy a kosárra dobásnak milyen fajtáit ismered a kosárlabdában! Hány olimpiai bajnoki címe van eddig összesen Magyarországnak?

A zárt kérdések esetében lehetséges válaszok is megadhatók, amelyek közül a tanulóknak ki kell választani az egy vagy több jó választ.

A nyílt kérdések során a fentiekkel ellentétben nem adjuk meg előre a lehetséges válaszokat, illetve nem csupán egyetlen helyes válasz létezhet. A többféle helyes válaszlehetőség mellett bekapcsolja a tanuló elemző, értékelő gondolkodását, egyéni értelmezését, amely segítségével képet kaphatunk a megértés mélységéről. Ahogy Lund és Kirk (2019) fogalmaz, a nyílt kérdésekre tipikusan úgy kezdjük a választ, hogy „Az attól függ...”. Ha a feltett kérdésre adott válaszhoz a tanítványainknak bizonyos szituációkat kell elemezniük, össze kell hasonlítaniuk helyzeteket vagy korábbi tapasztalatokat, ha szubjektív véleményt kell alkotniuk bizonyos témákról, ha a valós élethelyzetben történő alkalmazási lehetőségek kerülnek a középpontba, akkor nyílt kérdést fogalmaztunk meg. A nyílt kérdések megfogalmazásában nagymértékben segítenek az alábbi mondatkezdések:

- Elemezd...
- Értékelj...
- Hasonlítsd össze...
- Állítsd szembe...
- Vitatkozz az alábbi kijelentéssel...
- Foglald össze...
- Mit gondolsz arról a kérdésről, hogy...
- Véleményezd a következő szituációt...

A nyílt kérdések mentén történő tudásértékelés komplex pedagógiai feladat, nem lehet „egy kaptafára” értékelni azt, hiszen a válaszokban helye van az egyéni véleményeknek, szubjektív vélekedéseknek. Törekedjünk az értékelésben az objektív szempontok, tudáselemek megjelenésének értékelésére.

A kérdések megfogalmazásakor figyelni kell, hogy az adott tanulócsoporthoz értelmezni tudja a kérdést, és meg tudja válaszolni azt. A kérdéseknek tehát illeszkedniük kell az életkori jellemzőkhöz. A feltett kérdések mindig kapcsolódjanak valamilyen módon az adott tanulási célhoz, a feldolgozott tananyaghoz. Megválaszolásukhoz különböző forrásfeldolgozásokat is kérhetünk, amelyek akár az órán, akár házi feladatként is megtörténhetnek.

Lund és Kirk (2019) öt típusát jeleníti meg a nyílt kérdéseknek.

- Egydimenziós kérdés: 5-10 perc alatt megválaszolható, amely során egy folyamat leírását, véleményformálást, érvelést, következtetéseket megfogalmazását, fogalmak körülírását kérjük a tanulóktól.

Például: Mit gondolsz, a sportszerű magatartás miért fontos az életben? vagy Vitatkozz az alábbi mondattal! – Ha mindenáron a győzelemre törekszem, akkor vagyok igazán sikeres!

- Átfedő nyitott kérdés: fokozatosan nehezedő és egymásra épülő részkérdések, feladatok mentén megválaszolható kérdés.
Például: Mit gondolsz a következő élethelyzetről? A szüleid úgy gondolják, ha befizetnek egy fitnessklubba (konditerembe), akkor elkezdesz edzeni.
 - a) Írj példákat arra, hogy milyen módon tudsz úgy edzeni, hogy ne kelljen kondigépeket használni!
 - b) Vajon az egész tested edzését meg tudod oldani gépek nélkül? Írj le 5 db gyakorlatot a combdra, hasadra, hátadra, válladra, karodra!
 - c) Mennyi időt és pénzt spórolhatsz magadnak, ha nem fitnesssteremben, hanem szabadtéri kondiparkban vagy a természetben edzed magad hetente és havonta?
 - d) Hogyan segíti, segíti-e egy fitnessbérlet, hogy időt szánj az edzésre?
 - e) Milyen előnyökkel és hátrányokkal jár, ha kizárólag fitnesssteremben edzed magad?
- Többszörös, független komponensű kérdés: ugyanazt az alapproblémát járja körül több, egymástól független részkérdésen keresztül.
Például: Képzeld el, hogy szeretnél az iskolai korfballicsapat eredményeihez minél jobban hozzájárulni!
 - a) Milyen készségeket kell fejlesztened hozzá?
 - b) Milyen alapvető szabályokat kell megtanulnod a játékból?
 - c) Miben hasonlít és miben különbözik a korfballicsapat és a kosárlabda?
- Tanuló által választott kérdés: különböző témák, vagy területeket feldolgozó kérdésekből a tanulók által egyénileg választott kérdések.
- Meghatározott információ alapján választott kérdések: E speciális nyílt kérdéstípushoz a pedagógus előzetesen megad egy kijelölt olvasmányt, táblázatot, diagramot, újságcikket, fényképet, videót vagy egyéb előzetes információt. Ezek feldolgozásával a tanulók önálló, elemzésen, véleményen, értelmezésen alapuló válaszokat adnak a kérdés(ek)re.

Javasolt adatgyűjtési eljárások

- ellenőrző lista
- értékelőskála
- értékelőtábla
- pontozás

Felhasznált Irodalom:

Lund, J. L., & Kirk, M. F. (2019). *Performance-based assessment for middle and high school physical education*. Human Kinetics Publishers.